

ZGODOVINSKA EKSKURZIJA IN ZGODOVINSKI UČNI SPREHOD PO STARIH ULICAH KOPRA

UVODNE BESEDE IN NAPOTKI ZA UČITELJA ZGODOVINE

Zgodovinska ekskurzija z ogledom muzeja, obiskom arhiva, terenskim delom in reševanjem učno-delovnih listov je izrednega pomena za učence in dijake, saj izkustveno spoznavajo zgodovino določenega kraja. Weber navaja, da je ekskurzija oblika stvarnega pouka v zvrsti intenzivnega zgodovinskega srečevanja z zgodovinskimi predmeti oz. ostalinami (1994, str. 30). Avtor med stvarni predmetni pouk uvršča tudi zgodovinske učne sprehode, zgodovinske učne ogleda in zgodovinsko terensko, muzejsko, galerijsko in arhivsko delo.

Pri zgodovinskem učnem sprehodu učenci ponavadi spoznavajo kulturno-zgodovinske značilnosti domačega kraja oz. šolskega okoliša. Zatorej je zgodovinski učni sprehod pomemben predvsem za učence obalnih šol oz. bližnjih krajev Mestne občine Koper. Zgodovinski učni sprehod je primeren za vse učence, poteka pa s šolsko predpripravo in uvajanjem, reševanjem učno-delovnega lista na sprehodu samem in sklepnim poročilom oz. predstavitvijo poročila o opravljenem delu in novih spoznanjih.

OPIS ZGODOVISNKE EKSKURZIJE

1. Ekskurzija je kot poučni izlet uporabna pri delu s heterogenim oddelkom ali v okviru mladih zgodovinarjev, ki delujejo znotraj zgodovinarskega krožka. Pri manjšem številu otrok lahko učitelj izhaja iz interesa in želja učencev, ter v skladu s tem išče znamenitosti ter morebiti tudi kraje, ki jih bodo obiskali. **Namen ekskurzije** je lahko preučevanje, ilustracija, poglobitev učne vsebine in spoštovanje kulturne dediščine. **Med glavne cilje pa uvrščamo:**

- razvijanje sposobnosti kritičnega opazovanja in interpretiranja;
- razvijanje samostojnega učenja, iskanja gradiva in informacij, obdelave podatkov, delovanja na terenu, poročanja, vzpostavitve osebnega stika z domačini;
- navajanje na sodelovalno delo, prevzemanje odgovornosti za delo;
- izdelovanje avtentičnih izdelkov (Weber, 1994).

Pri pripravi na ekskurzijo lahko učence spodbudimo, da izrazijo svoja pričakovanja v zvezi z izletom in le-ta vključimo med cilje.

PRIPRAVA EKSKURZIJE

Ekskurzija naj bi vključevala tri temeljne faze;

1. pripravo
2. izvedbo
3. zaključek

Priprava ekskurzije vključuje; organizacijo ekskurzije z vsemi elementi (obiskani objekti, prevoz in varnost, učno gradivo, prehrana itd.); pripravo učne poti ali programa (cilji, vsebine, aktivnosti); obvestilo staršem in učencem, dijakom; pripravo in naloge spremljevalcev (Trškan, 2007, str. 58). Priprava učencev; učence seznanimo z zgodovino kraja in znamenitostmi, ki jih bomo obiskali, učenci pa poiščejo karseda veliko informacij o naši destinaciji tako iz zgodovinskega kot tudi geografskega, etnološkega in socialnega vidika. Kot zanimivost lahko učenci pripravijo tudi seznam ulica kraja, ki nosijo ime po pomembnih osebah in dogodkih iz preteklosti.

Izvedba ekskurzije; varnost učencev, oblike in metode dela, dejavnosti.

Učno-delovni listi ali drugo gradivo; učitelj mora v ta namen pripraviti **učno-delovni list z načrtom kraja**, ki bo učencem vodilo in ključna naloga v času poučnega izleta. Učno-delovni list mora vsebovati veliko izzivalnih, zahtevnih vprašanj, ki bodo učence silila k podrobnejšemu opazovanju in raziskovanju ter iskanju odgovorov tudi pri drugih virih (domačinah, mimoidočih ipd). Delo mora potekati individualno ali pa v dvojicah. Učitelj ima pri organizaciji, natančni

predpripravi, vodenju in zagotavljanju varnosti učencev veliko dela in odgovornosti, vendar je takšna dejavnost velikega pomena tako za učence kot tudi za učitelja samega. Poleg tega, da obogati in popestri pouk zgodovine ali ustaljen vzorec pedagoškega dela, pomaga učencem pri boljšem razumevanju in spoznavanju preteklosti, saj je neposreden stik z zgodovinsko dediščino pogoj stvarnega in trdega znanja, ki ga pri učencih želimo razvijati.

Zaključek; po končani ekskurziji pa sledijo ugotovitve in zaključki, ki jih morajo učenci predstaviti širšemu občinstvu (po vnaprej dogovorjenih in določenih smernicah). Učitelj naj jim pri tem predstavi paleto izbirnih možnosti za izdelavo avtentičnih izdelkov, ki si jo izberejo za svojo predstavitev. Izbirajo lahko med plakati, zloženkami, dnevniškimi zapisom, albumi, razstavo, miselnimi vzorci in prikazom spoznanega z igro vlog.

PRIMER STRUKTURE PISNE PREDSTAVITVE KRAJA NA EKSKURZIJI

(smernice za učence)

1. Naslov: Po beneških ulicah mesta Koper
2. UVOD - Načrt ekskurzije (opis poti) in izbor mestnih znamenitosti kraja v 15.st.
3. OSREDNJI DEL – zgodovina Kopra v času razcveta Beneške oblasti (porazdelitev v poglavja)
4. ZAKLJUČEK – predstavitev pomembnejših znamenitosti, ki so zaznamovale mesto v 15.st.
5. SEZNAM LITERATURE/VIROV
6. PRILOGA: Učno-delovni list, fotografije, slikovno gradivo ipd.

KRATKA ZGODOVINA MESTA KOPER (obdobje Beneške republike)

Sedanja podoba Kopra se zelo razlikuje od tiste stoletja nazaj, ko je bilo mesto prvič omenjeno. To lahko opazimo že na prvi pogled, saj je od tistega otoka ostalo le bore malo. To so npr. Mudina vrata, ki so nekoč, preko mostu, povezovala otok s celino.

Brez dvoma smo lahko prepričani, da je bil predhodnik Kopra *Capris*. Ta je bil prvič omenjen okrog leta 599 kot Koprski oz. Kozji otok.

Leta 1279 je Koper uradno postal del Beneške republike. Vendar so se Koprčani od takrat dalje večkrat uprli in se skušali rešiti beneške nadvlade, a jim je to bolj slabo uspevalo. Za kazen so jim Benečani porušili velik del obzidja, kar pa se je v času beneško-genovske vojne izkazalo za slabo potezo. V tem času je bil velik del mesta tudi požgan in porušen. Zaradi pomembne vloge, ki jo je

mesto igralo v Beneški republiki, se je preimenovalo v *Caput Histriae* oz. *Capo d'Istria*. Slednje se je ohranilo še dandanes.

Po razpadu Beneške republike je Koper najprej prišel v roke Avstrijcem, potem pa Francozom. V tem času je mesto doživelo ogromno sprememb, kot so rušenje obzidja, posegi v samo mesto (gradnja Cankarjeve ulice) idr.

SPREHOD PO MESTU

Pot bomo začeli na Carpacciovem trgu in se nato preko Kidričeve ulice povzpeli do Titovega trga. Tam si bomo lahko ogledali najlepši trg med Benetkami in Dubrovnikom, ter se nato preko današnjega Brola spusti po Cankarjevi ulici in se sprehodi po Vojkovem nabrežju. Pot se bo nadaljevala pri Mudinih vratih in se nato čez Prešernov trg povzela do Cankarjeve ulice.

KORAK ZA KORAKOM

1. Naš sprehod se začne na **Kidričevi ulici**, natančneje na **Carpacciovem trgu**. Trg je ime dobil po slikarju Vittoriju Carpacciu, saj naj bi bila hiša z gotskimi okni njegova. Sredi trga stoji **steber sv. Justine**. Postavljen je bil v počastitev zmage v bitki pri Lepantu (1571). Na visokem podstavku, na katerem so imena udeležencev in opis

dogodka, stoji 6m visok steber s kapitelom, ki ga krasí štít s soncem (koprskim grbom). Na kapitelu pa stoji kip ženske s štítom in sulico. Do leta 1869 je ta stal na pomolu v pristanišču, kot simbol koprške premoči na morju.

Slika 1: Steber sv. Justine

Vir: www.destinacije.com

☺ Med kom je potekala bitka pri Lepantu? _____

☺ Zapiši nekaj imen udeležencev, ki jih najdeš na visokem podstavku stebra:

_____

☺ Kaj predstavlja koprski grb? _____

☺ Kaj predstavlja kip ženske? _____

☺ Nariši koprski grb!

2. Nato se odpravimo **naprej po Kidričevi ulici** in uzremo **cerkev sv. Nikolaja**. To je renesančna stavba (konec 16. stol.), katere so vse stene pokrite z velikimi platni neznanih avtorjev. Na levi stoji **kapela sv. Trojice**, kmalu za njo pa tudi **palača Tutto**. Stavba nam sicer ne daje vtis palače, kar spominja na njeno nekdanjo pomembnost je le relief beneškega leva. Pa še ta ni vedno stal tam, sklepa se da izhaja iz Levjega gradu ali Mudinih vrat.

☺ Opiši cerkev sv. Nikolaja: _____

☺ Po lastnem izboru zapiši tri zanimivosti palače Tutto: _____

_____

☺ Kaj predstavlja lev? Kje si ga morda še opazil? _____

_____

3. Sledi **palača Belgramoni-Tacco**, ki stoji na manjšem trgu. Je (**poleg palače de Belli**) ena izmed prvih baročnih palač, sedanja podoba pa je nastala v 17. stol.. Danes je v njen sedež Pokrajinskega muzeja. V njem imamo arheološko zbirko, kulturno zgodovinsko zbirko in galerijo slik. Nasproti palače je **dominikanski samostan**, ki je nekoč zapiral trg. Kjer danes stoji pošta je nekoč stal **samostan gregoritov**. Od teh stavb je ostalo bore malo, tako da nam trg ne daje vtisa, da je tu nekoč potekalo bogoslužje.

☺ Zakaj je palača Tacco najbolj reprezentativen primerek koprške meščan. arhitekture?

☺ Kaj vse si lahko ogledamo v koprskem Pokrajinskem muzeju? _____

---

4. Nato se sprehodimo **do Titovega trga (nekoč Platea communis)**, najlepšega trga med Dubrovnikom in Benetkami. Ta leži na najvišji točki nekdanjega otoka. Tu se nam odpre lep pogled na **Pretorsko palačo**. Danes je palača malo drugačna, kot je bila ob svoji prvi gradnji, med drugim tudi zaradi požigov in prezidav.

☺ Naštej vseh pet arhitekturnih spomenikov na Titovem trgu: _____

Slika 2: Pretorska palača
(Vir: www.destinacije.com)

PRETORSKA PALAČA

Na levi strani lahko vidimo slavnostno stopnišče in kvadriforo s šilasto-ločnimi okni. Na sredini tako stoji rimski kip pesnika, spremenjen v pravico in s tem predstavlja simetrično os, levi in desni pa je zgradil enako število gibelinskih cin. Na fasadi pa je vidno tudi veliko število spominskih plošč, grbov in poprsij, ki so po vsej verjetnosti pripadala županom. Na levi ima palača prehod na Čevljarsko ulico, tu pa je nekoč stala Loggia.

☺ Čemu je nekoč služila Pretorska palača? _____

☺ Opiši razliko med levim in desnim krilom palače: _____

☺ Zakaj pravimo Pretorski palači tudi »kamnita knjiga«? Pomagaj si s podrobnim ogledom zunanje fasade. _____

☺ V palači je bil sedež podestata, kapitanov in Velikega sveta. Katere funkcije bi ti ljudje opravljali v današnjem času? _____

5. **Nova loggia** stoji nasproti pretorske palače in je bila zgrajena med leti 1462-64. Tedaj je bila pritlična in je kukala s petimi gotskimi loki na trg, s štirimi pa na **Verdijevo ulico**. V 17. stol. je doživela nekaj sprememb in predelav, ter postala takšna, kot jo vidimo danes.

☺ Oglej si grbe na loži in izbranega opiši. _____

☺ Kaj vidiš na vogalu stavbe (prozi Verdijeve ulici)? _____

6. Nato se ozremo proti **koprski stolnici**, ki je bila prvotno romanska. Po požaru so jo rekonstruirali, kar je trajalo dobro stoletje. Spodnji del fasade je zato v gotskem slogu, zgornji del pa je renesančni. Zvonik je nekoč služil kot utrdbeni objekt. Veliki zvon je mojstrovina beneške livarne mojstra Jakoba.

☺ V stolnici lahko vidimo sarkofag Sv. Nazarija, ki je bil _____.

☺ Kdo je bil mojster Jakob? _____

7. Nato se napotimo do **Trga revolucije (nekdanji Brolo)**. Nekoč je na njem stal steber pravice (ostanki so v muzeju), ter dve cisterni, ki sta mesto oskrbovali s pitno vodo. **Fontico** je najstarejša stavba na trgu v njem pa so hranili žito. Večkrat so ga prezidali, zato ima v pritličju renesančna okna. Poleg stoji tudi **cerkev sv. Jakoba**. Stavba, katere prostori so danes namenjeni Osrednji knjižnici **Srečka Vilharja**, je **Palača Bruttì**. Njena posebnost so okna v prvem nadstropju, ki prikazujejo prizore iz stare zaveze. Vsaj delno stoji na trgu tudi **palača markizov Gravisi – Barbabianca**.

☺ Koliko grbov krasí stavbo Fontico? _____

☺ Zakaj je bila mestna žitna shramba pomembna? _____

☺ Najdi dokaz za to, da je bil Brolo izrednega pomena zaradi oskrbe z vodo: _____

8. Sprehod nadaljujemo po **Cankarjevi ulici** in prispemo do **palače de Belli**. Ta stoji na levi strani ceste, medtem ko je na desni **frančiškanski samostan**. Pred palačo, nekoliko odmaknjena od ceste, pa stoji tudi **Eljeva rotunda**, koprski najstarejša ohranjena stavba.

Slika 3: Palača de Belli

☺ V čem se palača De Belli razlikuje od ostalih v Kopru? _____

☺ Zakaj je bila nekoč Cankarjeva ulica najpomembnejša v Kopru? _____

9. Nato prehodimo **Opekarsko ulico** in pridemo do **Destradijevega trga** na katerem stoji **samostan sv. Ane**. Ta je danes opuščen. Zanimiva pa je njegova bogata notranja oprema, pa čeprav je bil v času vojne in neposredno po njej, zelo izropan. Vendar je v njem še vedno ostalo ogromno umetnin, med drugim tudi zelo lepe korne klopi iz 15. stol..

10. Naša pot nas nadaljnje pelje do **Gramscijevega trga**. Tu danes domuje etnološka zbirka koprskega Pokrajinskega muzeja. Ko se še malo sprehodimo preko **Vojkovega nabrežja**, pridemo do **Mudinih vrat**.

Slika 4: Mudina vrata

Renesančna vrata so bila nekoč edini dostop do mesta s kopnega. Vrata so bogato opremljena z reliefi in napisi. V trikotnih poljih je dvoje upodobitev sonca – koprskega grba, spodnji del pa krasi dvoje levjih glav. Levo od vrat stojijo ostanki obzidja, ki je nekoč varovalo otok.

☺ Koliko vrat je imelo nekoč koprsko obzidje? _____

☺ Na kaj te spominja oblika Mudinih vrat? Kaj ponazarja? _____

☺ Kaj simbolizirata levji glavi? _____

☺ Zakaj pravimo Mudinim vratom tudi KOPNA vrata? _____

---

11. Skozi vrata nato pridemo **na Prešernov trg**. Takoj na desni stoji **cerkev sv. Bassa iz 16. stol.**. Zagotovo pa je najpomembnejša turistična točka trga **javni vodnjak**, ki je bil nekoč glavni vir pitne vode. Ta ima značilno obliko, v čast župana de Ponteja (*ponte* = most), ki ga je tudi dal postaviti.

☺ Opiši obliko vodnjaka: _____

☺ na trgu je bila največja tržnica v mestu. Kaj so prodajali? _____

☺ Kako so se v tistem obdobju imenovali župani? _____

12. S Prešernovega trga se po **Župančičevi ulici** sprehodimo do križišča s Čevljarsko ulico. Na levi stoji **palača Almerigogno**, ki jo krasi značilen gotski slog. Na desni strani pa se nam razkrije **palača Carli** zgrajena v baročnem slogu. Naš sprehod se počasi končuje, saj smo **že na Čevljarski ulici (oz. Callegaria)**. Ta je skozi stoletja ohranila svoj srednjeveški značaj trgovsko-obrtniške ulice. Ko se skozi sprehodimo pa se ponovno znajdemo v središču mesta – na Titovem trgu.

Slika 5: Čevljarska ulica

☺ Zakaj ima ulica takšno ime? _____

☺ Kaj zanimivega vidiš na ulici? _____